Avizul Comitetului Economic și Social European privind

propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a programului privind conectivitatea securizată pentru Europa pentru perioada 2023-2027

[COM(2022) 57 final – 2022/0039 (COD)]

și

Comunicarea comună către Parlamentul European și Consiliu: O abordare a UE privind managementul traficului spațial – O contribuție a UE la soluționarea unei provocări globale

[JOIN(2022) 4 final]

(2022/C 486/24)

Raportor: **Pierre Jean COULON**

Sesizare	Comisia Europeană, 2.5.2022
Temei juridic	Articolul 189 alineatul (2) și articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională
Data adoptării în secțiune	7.9.2022
Data adoptării în sesiunea plenară	21.9.2022
Sesiunea plenară nr.	572
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotrivă/abțineri)	222/0/1

1. **Concluzii și recomandări**

1.1. CESE consideră că atât comunicarea, cât și propunerea – dat fiind că marchează începutul elaborării unui pachet spațial european – sunt necesare și indispensabile în perioada actuală. Comitetul recomandă ca în comunicarea comună să se promoveze cu fermitate, printr-o diplomație activă, managementul multilateral al traficului spațial în cadrul Organizației Națiunilor Unite, în special în cadrul Comitetului pentru utilizarea pașnică a spațiului cosmic (COPUOS) și al Conferinței pentru Dezarmare, deoarece nu avem suficiente norme în domeniu.

1.2. Prioritatea absolută reprezentată de gestionarea traficului spațial, inclusiv a deșeurilor, necesită implicarea, la nivel european, a tuturor actorilor. Astfel cum se constată în comunicarea comună și în prezentul aviz, principala problemă asociată mozaicului de programe de management a traficului spațial (STM) constă în absența standardizării internaționale. Ca atare, este clar că trebuie să se elaboreze norme, linii directoare și practici internaționale exemplare.

1.3. CESE face apel la o punere în aplicare concretă a unui sistem de monitorizare spațială pentru a garanta sustenabilitatea pe termen lung a spațiului pentru toate statele membre.

Într-adevăr, al doilea principiu central al dreptului spațial îl reprezintă responsabilitatea diverșilor actori pentru activitățile spațiale. Aceasta se transpune într-o responsabilitate internațională privind controlul activităților și o responsabilitate pentru prejudiciile cauzate de aceste activități în spațiul extraatmosferic. Comunicarea comună se înscrie în direcția responsabilității internaționale privind controlul activităților.

1.4. CESE regretă lipsa standardizării internaționale și recomandă adoptarea unor standarde, inclusiv pentru gestionarea deșeurilor satelitare, și a unor orientări la nivel european care să implice și participarea societății civile organizate.

Lupta între actorii spațiali care, până de curând, erau în mare parte instituții de stat, și cei care aspiră să devină actori privați sau publici majori, evidențiază necesitatea unei reforme aprofundate a normelor internaționale care au fost adoptate în perioada în care spațiul era de competența unui grup restrâns de puteri tehnologice și industriale.

1.5. După cum se subliniază în avizul complementar CCMI/196 pe tema „Noul spațiu”,

— ar trebui dezvoltate sinergii cu Fondul european de apărare, consolidând interacțiunile dintre industriile civile, sectorul apărării și cel spațial;

— programul-cadru Orizont Europa ar trebui să fie utilizat pentru a stimula piața spațială, sprijinind crearea de soluții de piață inovatoare pentru segmentele din amonte și din aval ale sectorului spațial al UE și accelerând disponibilitatea tehnologiilor-cheie necesare;

— activitățile de educație și formare sunt esențiale pentru dezvoltarea competențelor avansate în domenii legate de spațiu, în timp ce experiența dobândită din proiecte de constelații anterioare, cum ar fi Galileo și Copernicus, ar putea fi folosită pentru a îmbunătăți sistemul de conectivitate spațială;

— în ceea ce privește guvernanța, atribuirea de responsabilități celor mai buni actori, pe baza competențelor lor dovedite, în conformitate cu normele privind achizițiile publice, ar asigura implementarea eficace a programului, promovând în același timp apariția unui „Nou spațiu”;

— în plus, promovarea progresului științific și tehnic stă la baza competitivității și a capacității de inovare, în beneficiul IMM-urilor, al întreprinderilor nou-înființate și al întreprinderilor inovatoare.

2. **Contextul avizului**

2.1. La ora actuală, spațiul reprezintă din numeroase puncte de vedere un teritoriu economic suplimentar. Accelerarea investițiilor publice și private generează o înmulțire a activităților spațiale și transformă spațiul într-o miză geostrategică majoră. Concurența tehnologică și apariția întreprinderilor nou înființate destinate sectorului spațial, deschiderea de noi piețe și servicii, voința statelor și a operatorilor privați de a consolida activitățile de pe orbită intensifică exploatarea spațiului.

2.2. În pofida amplorii strategice a spațiului, nu există o autoritate globală sau legi cu caracter obligatoriu aplicabile orbitelor joase și geostaționare, nici reglementări sau sisteme de gestionare a traficului spațial, deși numărul de sateliți aflați pe orbită este în creștere.

2.3. La momentul actual, managementul traficului spațial se bazează exclusiv pe bune practici opționale, fără caracter obligatoriu, care nu sunt întotdeauna bine gestionate sau aplicate și care au ca scop limitarea riscurilor statistice de coliziune între sateliți și deșeuri spațiale. Acestea prevăd că nu trebuie să se producă în mod intenționat deșeuri spațiale pe orbită și solicită ca sateliții să intre în stare pasivă la finalul vieții consumând carburantul rezidual, să se respecte „regula celor 25 de ani” pentru sateliții de pe orbita joasă (sateliții aflați la sfârșitul perioadei de viață utilă trebuie să reintre în atmosferă în următorii 25 de ani) și ca sateliții geostaționari neutilizați să fie plasați pe o „orbită cimitir”. Însă aceste norme nu mai sunt suficiente pentru a limita riscurile de coliziune.

2.4. La aceasta se adaugă apariția unor noi concepte operaționale: supravegherea spațiului și monitorizarea obiectelor aflate pe orbită (*Space Surveillance and Tracking* sau SST), coordonarea traficului spațial (*Space Traffic Coordination* sau STC), coordonarea și managementul traficului spațial (*Space Traffic Coordination and Management* sau STCM) ([1]).

2.5. O legislație veritabilă privind activitățile spațiale și traficul sateliților se dovedește a avea un caracter nu doar urgent, ci și strategic, pentru a garanta durabilitatea pe termen lung a spațiului, la fel ca și recursul la inteligența artificială pentru a evita riscurile de coliziune.

2.6. La începutul anului, Comisia Europeană a oferit primul impuls proiectului *Spaceways*, al cărui scop este să contureze un sistem de gestionare a traficului spațial pentru „a defini un cod de circulație și a determina în ce condiții vor putea fi emise permise și autorizații de zbor”.

([1]) JOIN(2022) 4 final.

2.7. Obiectivul proiectelor *Spaceways* și EUSTM, acesta din urmă lansat în ianuarie 2021, constă în a oferi Comisiei Europene, până în iunie, respectiv august 2022, recomandări și orientări privind „managementul traficului spațial, precum și o evaluare juridică, politică și economică aptă să conducă la recomandări finale și la linii directoare pentru punerea în aplicare” ([2]).

2.8. Comunicarea comună a Comisiei și a Înaltului Reprezentant recunoaște că este necesară o abordare la nivelul Uniunii și prevede o consultare, discuții și dialoguri periodice purtate cu toate părțile interesate civile și militare vizate de o uniune a transporturilor, în special din domeniul aviației și al industriei spațiale europene, luând în același timp în considerare nevoile de apărare și de securitate, cu sprijinul Agenției Europene de Apărare. CESE dorește ca întreaga comunitate socială, nu doar industria, să fie implicată în acest proces.

2.9. Comunicarea presupune recursul la consorțiul EU SST ([3]), pentru a crea capacitatea operațională esențială pentru viitoarea gestionare a traficului spațial al Uniunii, ceea ce presupune îmbunătățirea performanțelor sale, punerea la punct a serviciilor de supraveghere a spațiului și de monitorizare a obiectelor aflate pe orbită (SST), precum și noi tehnologii datorită inteligenței artificiale și tehnologiilor cuantice, sprijinirea operațiunilor de reducere a deșeurilor spațiale și de întreținere pe orbită și stabilirea unor sinergii de finanțare între Uniune, fondurile naționale, Agenția Spațială Europeană (ESA), Orizont Europa și Programul european de dezvoltare industrială în domeniul apărării (EDIDP).

2.10. Îmbunătățirea acoperirii spațiale în afara continentului european este un aspect major al agendei Uniunii pentru o conectivitate securizată pentru perioada 2023-2027. Uniunea va trebui să se bazeze îndeosebi pe Biroul pentru afaceri spațiale din cadrul Organizației Națiunilor Unite (UNOOSA) și pe organisme naționale pentru elaborarea normelor care se vor aplica în privința gestionării teritoriului spațial, încurajând în același timp elaborarea unor norme comune în cadrul unui forum specific, precum și promovarea unei abordări integrate în cadrul organizațiilor internaționale de standardizare.

2.11. Ambițiile enunțate presupun, pe termen scurt, ca industria să adopte anumite obligații și, pe termen mediu, ca statele membre să elaboreze o propunere legislativă pentru a remedia fragmentarea abordărilor naționale și a evita denaturarea concurenței cu operatorii din afara Uniunii, impunând principiul egalității de tratament între operatori. Sunt, de asemenea, luate în considerare măsuri fără caracter juridic obligatoriu, precum orientările.

Propunerea legislativă va constitui prima etapă. Ulterior, organizațiile europene vor trebui să adopte cerințe tehnice, sub formă de norme sau de orientări aplicabile tuturor.

2.12. Comunicarea menționează că Uniunea va da prioritate unei abordări multilaterale în cadrul Organizației Națiunilor Unite, favorizând dialogul cu Comitetul pentru utilizarea pașnică a spațiului cosmic (COPUOS) și cu Conferința pentru Dezarmare. Dat fiind că este vorba de viitorul omenirii, ea va trebui să identifice organele ONU competente pentru a-și pune în aplicare acțiunile, fără a omite Organizația Aviației Civile Internaționale (OACI).

Metoda avută în vedere în comunicare este ascendentă: ea va porni de la contribuțiile naționale și regionale, urmărind ajungerea la un consens între regulile și normele vizate, urmând a integra ulterior componentele regionale în managementul la nivel mondial, a cărui guvernanță urmează a fi definită.

3. **Observații generale**

3.1. Comunicarea Comisiei evaluează nevoile în materie de management al traficului spațial și propune o abordare europeană a utilizării spațiului la nivel mondial, inclusiv din perspectivă civilă. Dezvoltarea activităților spațiale, multiplicarea și diversificarea actorilor implicați în exploatarea spațiului extraatmosferic, precum și dependența ansamblului sectoarelor de activitate de tehnologiile satelitare și de servicii au condus la o supraexploatare progresivă a orbitelor și la o saturare a spectrului de frecvențe, ceea ce impune o raționalizare a acestora din urmă.

3.2. În dreptul internațional (Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor sau UIT) orbitele terestre sunt considerate resurse naturale limitate. Principiile libertății și non-aproprierii, care reglementează utilizarea orbitelor terestre, se confruntă cu cereri de atribuire de frecvențe și cu proliferarea sistemelor satelitare din țări și întreprinderi care eludează uneori normele UIT.

([2]) Proiectul *Spaceways*, finanțat prin programul-cadru al Uniunii Europene pentru cercetare și inovare „Orizont 2020”, se compune din 13 actori europeni importanți: producători și lansatori de sateliți, operatori și furnizori de servicii, precum și centre și institute de cercetare în domeniul politic și juridic.
La EUSTM participă 20 de actori europeni importanți.

([3]) Franța, Germania, Italia, Polonia, Portugalia, România și Spania.

3.3. Lupta între actorii spațiali care, până de curând, erau în mare parte instituții de stat, și cei care aspiră la acest statut, inclusiv actorii privați, evidențiază necesitatea unei reforme aprofundate a normelor internaționale care au fost adoptate în perioada în care spațiul era de competența unui grup restrâns de puteri tehnologice și industriale.

3.4. Pe lângă chestiunile juridice, utilizarea teritoriului spațial se înscrie într-un context marcat de revenirea tensiunilor geopolitice internaționale, fapt demonstrat de situația actuală, în special de operațiunile coorbitale de intimidare, de demonstrațiile de supralicitare tehnologică sau de testarea armelor antisatelit, toate acestea contribuind la instalarea unui climat de neîncredere între state.

3.5. Provocările generate de saturarea orbitelor și a spectrului frecvențelor, precum și amenințarea creată de înmulțirea deșeurilor spațiale, au motivat statele membre, ESA și consorțiul EU SST ([4]) să ia în considerare o mai bună coordonare a instrumentelor și a tehnologiilor de supraveghere. În condițiile proliferării constelațiilor private și a eventualelor „zone interzise" (unde nu se respectă normele), CESE solicită adoptarea unor reglementări stricte.

3.6. Comunicarea comună ilustrează relansarea prudentă a dialogului internațional în favoarea unui cod de conduită și a unor măsuri, inclusiv legislative, destinate garantării perenității utilizării spațiului extraatmosferic.

Considerente juridice și politice

3.7. CESE susține obiectivele operaționale enunțate în comunicare și în propunerea de regulament și dorește să atragă atenția asupra unor considerente juridice și politice care nu ar putea fi omise, date fiind mizele respective.

3.8. Noțiunea de drept spațial nu este ușor de definit. Chestiunea delimitării spațiului nu face obiectul unui consens, însă, cu toate acestea, se admite că dreptul spațial se caracterizează în special în raport cu principiile sale directoare.

3.9. Deși au fost adoptate principii majore, după cinci tratate internaționale și opt rezoluții internaționale ([5]), chestiunea definirii dreptului spațial a rămas în suspensie, deoarece preocupările de la începutul explorării spațiului urmăreau cu precădere să împiedice primele puteri spațiale să-și aproprieze corpurile cerești și nu definirea explicită a obiectului acestui domeniu de drept.

3.10. Principiile dreptului spațial au fost stabilite odată cu rezoluția 1962 (XVIII) Organizației Națiunilor Unite din 13 decembrie 1963 și reiterate în primul Tratat privind spațiul, din 1967.

Acestea prevedeau următoarele aspecte:

— explorarea și utilizarea spațiului extraatmosferic în beneficiul întregii umanități;

— libertatea de utilizare și de explorare;

— interzicerea apropierii;

— utilizarea pașnică;

— responsabilitatea statelor pentru activitățile lor spațiale;

— cooperare și asistență reciprocă;

— jurisdicție și control la nivel național asupra obiectelor spațiale;

— responsabilitatea statelor pentru prejudicii;

— statutul astronauților de ambasadori ai umanității.

3.11. Două alte principii ale dreptului spațial stau mărturie a orientării sale pașnice.

([4]) https://www.eusst.eu.

([5]) I. Chalaye, „Le statut des orbites terrestres et leur utilisation à la lumière des principes du droit spatial", Institutul de Studii de Geopolitică Aplicată (IEGA), Paris, octombrie 2021.

Primul constă în obligația de cooperare și asistență reciprocă impusă tuturor statelor care au participat la explorarea și la utilizarea spațiului extraatmosferic. Aceasta implică un dialog efectiv și transparent între puterile spațiale în scopul de a asigura perenitatea și securitatea activităților desfășurate. Astăzi, acest dialog este orientat în special către problematica deșeurilor spațiale, astfel cum ilustrează comunicarea.

3.12. Al doilea principiu central al dreptului spațial îl reprezintă responsabilitatea statelor și a noilor actori pentru propriile activități spațiale. Aceasta se transpune într-o responsabilitate internațională privind controlul activităților și o responsabilitate pentru prejudiciile cauzate de aceste activități în spațiul extraatmosferic. Comunicarea comună tinde să se înscrie în direcția responsabilității internaționale privind controlul activităților.

3.13. La momentul elaborării principalelor tratate spațiale, tema deșeurilor spațiale și cea a saturării orbitelor și a frecvențelor nu figurau pe ordinea de zi, însă, în ziua de astăzi, dependența societăților noastre de resursele oferite de sateliți a generat o puternică intensificare a lansării de obiecte în spațiu, astfel încât chestiunea orbitelor și a alocărilor de frecvențe a devenit o veritabilă miză strategică.

3.14. Așadar, am fost martori, după șaizeci de ani de exploatare a spațiului, la o creștere fără precedent a mizelor de securitate asociate orbitelor. Începând cu testul ASAT desfășurat de China în ianuarie 2007, demonstrațiile de forță din spațiu s-au înmulțit, sub diverse forme. De asemenea, se remarcă și chestiunea problemei reprezentate de înarmarea spațiului cosmic.

În dreptul internațional, această chestiune se află într-un con de umbră, deoarece nu există încă nicio definiție a ceea ce constituie un mijloc de atac în spațiu, nici a ceea ce reprezintă o agresiune, în schimb metodele de atac din spațiu sunt diverse și variate, incluzând lovirea cu rachete, atacuri cu raze laser, atacurile cibernetice asupra releelor de comunicații, manevre coorbitale etc.

3.15. Orbita geostaționară se confruntă cu o dificultate de natură diferită: congestia frecvențelor și riscul de interferențe. Orbita geostaționară reprezintă o zonă critică pentru continuitatea serviciilor de telecomunicații pentru toate statele de pe planetă. Această evoluție implică o serie de dificultăți juridice, deoarece dezvoltarea orbitei geostaționare a condus la crearea unei piețe economice și chiar la speculă.

3.16. Ținând seama de cele de mai sus, Comitetul consideră că în comunicarea comună trebuie să fie promovat cu fermitate, printr-o diplomație activă, managementul multilateral al traficului spațial în cadrul Organizației Națiunilor Unite, în special în Comitetul pentru utilizarea pașnică a spațiului cosmic (COPUOS) și al Conferinței pentru Dezarmare, deoarece nu avem suficiente norme în domeniu.

Managementul traficului spațial – o provocare pentru guvernanța europeană

3.17. Managementul traficului spațial nu reprezintă un concept nou. Cu toate acestea, date fiind natura și amploarea provocărilor la adresa securității, a siguranței și a durabilității activităților spațiale, managementul traficului spațial (STM) a căpătat o prioritate fără precedent în rândul actorilor spațiali și al statelor conștiente de dependența lor de resursele spațiale. De altfel, numai statele care dispun de capacități tehnologice au programe de supraveghere și de monitorizare spațială (SST) și de cunoaștere a situației spațiale (*Space Situational Awareness* sau SSA).

3.18. Ministerul Apărării din Statele Unite ale Americii exploatează la ora actuală sistemul cel mai avansat. Rețeaua sa *Space Surveillance Network* (SSN), bazată pe radare terestre și spațiale, furnizează Statelor Unite o capacitate unică de detecție și de identificare, pe care acest stat o utilizează și ca instrument de influență pe lângă aliații și partenerii săi.

Alte state, precum Rusia, China, Japonia, India și unele state europene (Franța, Germania) au elaborat, la rândul lor, programe de supraveghere spațială. Ținând cont de funcția lor strategică, marea majoritate a acestor programe sunt controlate militar, cu sprijinul agențiilor spațiale.

În UE, Franța, Germania, Italia, Polonia, Portugalia, România și Spania au creat consorțiul EU SST pentru a evalua gratuit riscul de coliziuni pe orbită și de intrare necontrolată a deșeurilor spațiale în atmosfera terestră și pentru a detecta fragmentările din interiorul orbitei. În 2023, EU SST va deveni un parteneriat care va include și alte state membre, menit să furnizeze operatorilor sateliților europeni și internaționali un serviciu de evaluare a riscurilor de coliziune.

Unele întreprinderi private au stabilit, la rândul lor, propriile sisteme de SST/SSA pentru a furniza date și servicii comerciale.

3.19. Astfel cum se constată în comunicarea comună și cum se demonstrează în prezentul aviz, principala problemă asociată mozaicului de programe STM constă în absența standardizării internaționale. Cu toate acestea, este clar că trebuie să se elaboreze norme, linii directoare și practici internaționale exemplare.

3.20. Inițiativele și deciziile globale privitoare la STM pot crea un mediu dificil pentru Europa și actorii săi spațiali. Politica americană a preluat inițiativa, afirmând că Statele Unite ar trebui să deschidă calea restului lumii, elaborând norme mai bune privind datele și cunoașterea situației spațiale, să creeze un ansamblu de tehnici standardizate pentru a atenua riscurile de coliziune și să promoveze pe scară internațională o serie întreagă de norme tehnice, de practici și de standarde în materie de securitate a operațiunilor în spațiu.

3.21. Uniunea a conștientizat dimensiunile strategică, comercială și geopolitică ale gestionării traficului spațial, care nu se limitează la durabilitatea spațiului extraatmosferic, ci sunt relevante și pentru viitorul autonomiei Europei în ceea ce privește accesarea și utilizarea spațiului.

Actorii spațiali europeni au dezvoltat deja anumite politici și inițiative care își propun să răspundă direct sau indirect la preocupările privind managementul traficului spațial. Cu toate acestea, întârzierea înregistrată de Europa în privința abordării chestiunii prin proiecte comune are consecințe.

3.22. Într-adevăr, competitivitatea viitoare a fabricării sateliților europeni ar putea fi amenințată dacă întreprinderile ar fi silite să recurgă la datele americane de management al traficului spațial sau să solicite o licență din partea STM american, fiind posibil ca aceasta să le fie refuzată. Totodată, riscuri considerabile există și pentru prestatorii europeni de servicii de lansare.

Mulți actori europeni se bazează în mare măsură pe acordurile privind schimbul de date semnate cu SUA, în legătură cu noul sistem de cunoaștere a situației spațiale europene (SSA) 2021. Printre acestea se numără ministere și armate ([6]), organizații interguvernamentale europene (ESA, EUMETSAT), operatori comerciali de sateliți și prestatori de servicii de lansare.

3.23. În opinia CESE, Uniunea trebuie să adopte dispoziții care să aibă ca scop garantarea nu numai a unui nivel de performanță certificat, ci și a disponibilității pe termen lung a serviciilor bazate în spațiu. Totodată, în timp ce încearcă să pună în aplicare o politică de securitate și de apărare comună, credibilă, la care resursele spațiale aduc o contribuție esențială, dacă nu chiar vitală, Europa trebuie să satisfacă exigențele cele mai stricte în materie de securitate și de siguranță pentru utilizatorii guvernamentali și din domeniul apărării.

3.24. CESE menționează că, deși abordarea UE din trecut a fost orientată cu precădere asupra protecției fizice a resurselor spațiale – care are la bază o strategie rigidă și costisitoare –, inițiativele recente ale Uniunii sugerează o tranziție către o abordare axată în mai mare măsură pe reziliență. Astăzi, UE pledează în favoarea unei strategii de anticipare în materie de securitate a infrastructurilor spațiale. În acest scop, a lansat două inițiative importante: propunerea de elaborare a unui cod internațional de conduită pentru activitățile spațiale și programul european de supraveghere spațială.

3.25. Cu toate acestea, CESE deplânge o primă lacună, care constă în dificultatea coordonării capacităților anumitor state membre care dispun de propriile mijloace de supraveghere și control. Astăzi, este dificil să se ajungă la un consens privind obiectivele ce trebuie atinse în cadrul unui program european STM. Chestiunea managementului traficului spațial este, în mare măsură, o ilustrare perfectă a dificultății de a crea o guvernanță europeană veritabilă în sectorul spațial, chiar dacă sustenabilitatea chestiunilor spațiale și referitoare la securitatea spațiului extraatmosferic sunt comune pentru toate statele membre, indiferent dacă ele desfășoară capacități spațiale sau utilizează resurse spațiale.

3.26. Aceste dificultăți constituie tot atâtea obstacole în calea competitivității industriei spațiale europene pe scară internațională. Pe termen lung, absența normelor stabilite de Europa și de compatibilitate cu alte standarde ar putea compromite libertatea de acces la spațiu. Faptul de a dispune de propria capacitate de lansare nu este suficient. De asemenea, este necesar ca – independent de standardele definite în afara Europei – să poată fi desfășurați sateliți, pentru a menține competitivitatea europeană în domeniul spațial, după cum a putut-o demonstra, la 22 iunie 2022, succesul primei misiuni Ariane 5, al cărei scop a fost plasarea pe orbită a doi sateliți, unul malaysian și unul indian. În plus, următorul pas – lansarea Ariane 6 – nu va întârzia să devină o realitate; mai flexibilă și mai ieftină decât Ariane 5 (și, ca atare, mai competitivă în fața concurenței americane reprezentate de SpaceX), primul său zbor este planificat pentru 2023.

([6]) https://www.esa.int/Safety_Security/SSA_Programme_overview..

3.27. CESE profită de ocazia oferită de această comunicare pentru a reaminti:

— angajamentul său în favoarea aplicațiilor civile ale programului Galileo în domeniul transportului feroviar, maritim și rutier;

— dorința sa de a fi implementată rapid infrastructura critică propusă de comisarul european Breton.

3.28. Deși existența unor norme și standarde elaborate la nivel național de anumite state membre se poate dovedi utilă pentru dezvoltarea unor dispoziții comune, va fi imperativ ca Europa să se impună ca arbitru final al măsurilor de standardizare. Aceasta necesită ca statele membre ale UE și ESA să ajungă la un consens asupra obiectivelor și a principiilor eforturilor europene în domeniul STM, să definească mecanisme de consultare și de coordonare și să determine o delimitare clară a rolurilor, o împărțire fără echivoc a responsabilităților și o repartizare transparentă a activităților între statele membre și părțile interesate europene, fără ca aceasta să intre în contradicție cu sistemele existente în alte țări.

3.29. În opinia CESE, comunicarea comună constituie o recunoaștere tardivă, însă totuși binevenită, a importanței de a răspunde provocărilor de la mai multe niveluri care decurg din intensificarea activităților spațiale care, în lipsa unei încadrări cu efecte juridice obligatorii, riscă să compromită echilibrul mondial.

Bruxelles, 21 septembrie 2022.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

ANEXĂ

Avizul complementar al Comisiei consultative pentru mutații industriale – CCMI/196 – „Noul spațiu” poate fi consultat în paginile următoare:

Avizul Comisiei consultative pentru mutații industriale pe tema „Conectivitate spațială securizată și noul spațiu: o cale industrială europeană către suveranitate și inovare”

(aviz complementar la avizul INT/775)

Raportor: **Maurizio MENSI**

Coraportor: **Franck UHLIG**

Decizia Adunării Plenare	22.2.2022
Temei juridic	Articolul 56 alineatul (1) din Regulamentul de procedură
	Aviz complementar
Secțiunea competentă	Comisia consultativă pentru mutații industriale
Data adoptării în secțiune	24.6.2022
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotrivă/abțineri)	21/0/1

1. **Concluzii și recomandări**

1.1. CESE sprijină inițiativele Comisiei Europene privind conectivitatea securizată spațială și „noul spațiu” pentru a consolida suveranitatea industrială și operațională a statelor membre. Asigurarea autonomiei este esențială nu numai pentru competitivitatea industrială viitoare, ci și pentru asigurarea independenței strategice și a rezilienței ([1]) , după cum o demonstrează recent deficitul de componente electronice, în special în urma crizei provocate de pandemia de COVID-19 și a războiului din Ucraina, care au afectat grav industria spațială europeană.

1.2. CESE consideră că conectivitatea sigură, accesibilă și la prețuri abordabile nu este doar un instrument esențial pentru funcționarea democrației participative, ci și o condiție prealabilă pentru punerea în aplicare corespunzătoare a drepturilor fundamentale și o oportunitate pentru o mai mare responsabilizare a cetățenilor și a societății civile.

1.3. CESE recunoaște importanța spațiului pentru economia și societatea noastră, precum și relevanța sa strategică din perspectiva securității și apărării, după cum o demonstrează războiul ruso-ucrainean. CESE subliniază că securitatea fizică și securitate cibernetică atât ale infrastructurilor terestre, cât și ale celor spațiale, alături de datele conexe, sunt esențiale pentru a asigura continuitatea serviciului și funcționarea adecvată a sistemelor.

1.4. CESE consideră că stimularea ecosistemului spațial european este esențială pentru promovarea dublei tranziții și pentru abordarea provocărilor globale majore, cum ar fi schimbările climatice. Recunoaște, de asemenea, avantajele potențiale ale implicării întreprinderilor nou-înființate și a IMM-urilor din domeniul spațial în programele spațiale ale UE, inclusiv ale contribuției acestora la reziliența și autonomia strategică a UE.

1.5. CESE consideră că, întrucât guvernanța unui sistem de conectivitate spațială securizat și autonom („programul”) necesită colaborarea dintre diverse organisme, trebuie garantat un grad adecvat și eficient al coordonării.

([1]) Europa dispune de a doua cea mai mare industrie spațială din lume, ce numără peste 231 000 de profesioniști angajați și a cărei valoare se estimează la 53-62 de miliarde EUR; studiul „Piața spațială” (*Space Market*), Parlamentul European, noiembrie 2021.

1.6. CESE consideră că programul-cadru Orizont Europa, deja în vigoare, ar trebui utilizat pentru a stimula piața spațială, pentru a sprijini crearea de soluții comerciale inovatoare pentru sectoarele spațiale din aval și din amonte ale UE și pentru a accelera disponibilitatea tehnologiilor-cheie necesare pentru program, împreună cu inițiativele EuroQCI ([2]) și ENTRUSTED ([3]). În special, un sistem european al componentelor, al sistemelor și al subsistemelor ar necesita eforturi uriașe și pe termen lung pentru a restabili o industrie europeană puternică.

1.7. CESE recomandă dezvoltarea de sinergii cu Fondul european de apărare și prin intermediul planului de acțiune al Comisiei privind interacțiunile între industria civilă, cea spațială și cea de apărare.

1.8. CESE consideră că pentru a asigura competitivitatea industriei spațiale europene, inițiativele Comisiei ar trebui să contribuie la dezvoltarea unor competențe avansate în domenii legate de spațiu și ar trebui să sprijine activitățile de educație și de formare, pentru a realiza deplinul potențial al cetățenilor Uniunii în acest domeniu. Acest lucru ar îmbunătăți dimensiunea socială importantă a programului.

1.9. CESE subliniază necesitatea de a lua în considerare toate capacitățile spațiale pentru modernizarea activelor spațiale existente (Galileo ([4]), Copernicus ([5])), precum și pentru dezvoltarea viitoarelor constelații și servicii. Acest lucru va spori reziliența sistemelor spațiale ale UE și va stimula competitivitatea industriei sale. Atribuirea responsabilităților pe baza competenței demonstrate ar trebui să asigure realizarea eficientă a programului.

1.10. CESE consideră că UE trebuie să încurajeze progresele științifice și tehnologice și să sprijine competitivitatea și capacitatea de inovare ale sectorului spațial, în special în ceea ce privește IMM-urile, startup-urile și întreprinderile inovatoare, stimulând astfel activitățile economice din amonte și din aval. De fapt, programele de cercetare și inovare joacă un rol fundamental în creșterea capacităților tehnologice ale Uniunii și ale membrilor săi.

2. **Contextul avizului, inclusiv propunerea legislativă supusă examinării**

2.1. Propunerea Comisiei Europene are ca scop elaborarea unui program pentru furnizarea de comunicații prin satelit garantate și reziliente. Comisia s-a angajat să promoveze inovarea în sectorul spațial și să contribuie în continuare la dezvoltarea unui ecosistem prosper al „Noului Spațiu" al UE, incluzându-l printre prioritățile-cheie ale programului său spațial. În acest scop, Comisia a lansat inițiativa CASSINI ([6]). În special, aceasta ar asigura disponibilitatea pe termen lung pentru utilizatorii guvernamentali din întreaga lume a unor servicii de comunicații prin satelit fiabile, securizate și eficiente din punctul de vedere al costurilor care să sprijine protecția infrastructurilor esențiale, supravegherea, acțiunile externe și gestionarea crizelor, sporind astfel reziliența statelor membre.

2.1. Inițiativa ar trebui să beneficieze de expertiza industriei spațiale europene, atât din partea actorilor consacrați din industrie, cât și din partea ecosistemului Noului Spațiu. Astfel, conectivitatea globală prin satelit a devenit în prezent un activ strategic pentru securitatea, siguranța și reziliența UE și a statelor sale membre. Scopul propunerii este, de asemenea, să permită disponibilitatea comercială a benzii largi de mare viteză în întreaga Europă, eliminând zonele fără acoperire și asigurând coeziunea dintre teritoriile statelor membre, și să asigure conectivitatea în zone geografice de interes strategic, precum Africa și regiunea arctică. După Galileo și Copernicus, a treia constelație propusă se va baza pe trei noi elemente de diferențiere: integrarea dimensiunii securității încă din stadiul conceperii (prin utilizarea de noi tehnologii, cum ar fi tehnologia cuantică) pentru comunicații sensibile (apărare); o constelație multiorbitală; o arhitectură bazată pe parteneriate public-private (pentru stimularea în continuare a dimensiunii comerciale).

([2]) Inițiativa privind infrastructura europeană de comunicații cuantice (EuroQCI).

([3]) Un proiect de cercetare în domeniul comunicațiilor securizate prin satelit (SatCom) pentru actorii guvernamentali din UE. ENTRUSTED: *European Networking for satellite Telecommunication Roadmap for the governmental Users requiring Secure, inTeroperable, innovativE and standardiseD services*

([4]) Sistemul european global de navigație prin satelit, operațional din decembrie 2016, când a început să ofere servicii autorităților publice, întreprinderilor și cetățenilor.

([5]) Programul Uniunii Europene de observare a Pământului, furnizor de date de observare a Pământului, care este utilizat pentru furnizorii de servicii, autoritățile publice și organizațiile internaționale.

([6]) *Competitive Space Start-ups for Innovation* („Întreprinderi nou-înființate competitive în domeniul spațial pentru inovare") este inițiativa Comisiei Europene privind antreprenoriatul în domeniul spațial, al cărei obiectiv principal este sprijinirea întreprinderilor nou-înființate și a IMM-urilor aflate în diferite etape ale creșterii lor cu un set de instrumente și fonduri.

2.2. Propunerea este coerentă cu o serie de alte politici și inițiative legislative în curs ale Uniunii privind datele [cum ar fi Directiva Inspire ([7]) și Directiva privind datele deschise ([8])], cu cloud computingul și cu securitatea cibernetică. În special, furnizarea serviciilor guvernamentale ar asigura o coeziune și mai mare în acord cu strategiile Uniunii în domeniul digital și al securității cibernetice prin asigurarea integrității și rezilienței infrastructurilor, rețelelor, comunicațiilor și datelor europene. Propunerea va sprijini, de asemenea, competitivitatea și capacitatea de inovare a industriilor din sectorul spațial din cadrul Uniunii și va contribui într-o mare măsură la asigurarea pentru Europa a accesului spațial autonom și la prețuri abordabile în anii următori, producând totodată un impact esențial și profund pozitiv asupra competitivității modelelor de exploatare a lansatoarelor europene ([9]).

2.3. Concluziile Consiliului European din 21-22 martie 2019 au subliniat că Uniunea trebuie să continue să dezvolte o economie digitală competitivă, sigură, incluzivă și etică cu o conectivitate de calibru mondial ([10]). În special, Planul de acțiune privind realizarea de sinergii între industria civilă, cea de apărare și cea spațială al Comisiei din 22 februarie 2021 afirmă că vizează să „permită accesul la conectivitate de mare viteză pentru toți cetățenii Europei și va oferi un sistem de conectivitate rezilient grație căruia Europa va putea rămâne conectată în orice moment” ([11]).

2.4. Programul ar completa mecanisme GOVSATCOM existente ale UE ([12]) privind punerea în comun și partajarea actualelor capacități guvernamentale de comunicații prin satelit. Dată fiind durata de viață limitată a unui satelit, mai multe infrastructuri deținute de guverne care vor face parte din punerea în comun și partajarea GOVSATCOM vor trebui să fie reconstruite în deceniile viitoare ([13]).

2.5. Intensificarea nivelurilor de amenințare hibridă și cibernetică și propensiunea dezastrelor naturale stau la baza nevoilor în schimbare ale actorilor guvernamentali către soluții de comunicații prin satelit proporționale cu un nivel mai ridicat de securitate, fiabilitate și disponibilitate. În plus, evoluția computerelor cuantice aduce o amenințare suplimentară, întrucât aceste computere vor putea decripta conținuturi criptate în prezent.

2.6. Constatăm apariția a diverse megaconstelații din afara UE sprijinite sau subvenționate de stat în SUA, China și Rusia. Cuplată cu deficitul de cereri de frecvențe și de poziții nominale pe orbită disponibile și cu durata de viață limitată a capacității GOVSATCOM, aceasta creează nevoia urgentă a unui sistem de conectivitate spațială securizată al UE. Programul ar acoperi capacitatea și deficitul de capabilitate pentru serviciile guvernamentale de comunicații prin satelit.

([7]) Directiva 2007/2/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 14 martie 2007 de instituire a unei infrastructuri pentru informații spațiale în Comunitatea Europeană (INSPIRE) (JO L 108, 25.4.2007, p. 1).

([8]) Directiva (UE) 2019/1024 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 privind datele deschise și reutilizarea informațiilor din sectorul public (JO L 172, 26.6.2019, p. 56).

([9]) Cu 18 sateliți aflați în prezent pe orbită și peste 30 de sateliți planificați în următorii 10-15 ani, UE este și cel mai mare client instituțional pentru serviciile de lansare din Europa. Lansatoarele sunt al doilea cel mai mare domeniu de producție spațială din Europa, după sateliții comerciali, stimulând industria europeană. Comisia va agrega nevoile de servicii de lansare ale programelor UE și va acționa în calitate de client inteligent al unor soluții europene de lansare fiabile și eficiente din punctul de vedere al costurilor. Este, de asemenea, esențial ca Europa să dispună în continuare de infrastructuri de lansare moderne, eficiente și flexibile.

([10]) Începând din iunie 2019, statele membre au semnat Declarația privind infrastructura europeană de comunicații cuantice (EuroQCI), fiind de acord să colaboreze între ele și cu Comisia și cu sprijin din partea ESA, pentru a dezvolta o infrastructură de comunicații cuantice care să acopere întreaga UE.

([11]) COM(2021) 70 final.

([12]) UE a adoptat componenta GOVSATCOM a Regulamentului (UE) 2021/696 al Parlamentului European și al Consiliului la 28 aprilie 2021 pentru a asigura disponibilitatea pe termen lung a unor servicii de comunicații prin satelit fiabile, securizate și eficiente din punctul de vedere al costurilor pentru utilizatorii GOVSATCOM. Regulamentul (UE) 2021/696 are în vedere ca într-o primă fază a componentei GOVSATCOM, până aproximativ în 2025, să fie utilizată capacitatea existentă. În acest context, Comisia trebuie să achiziționeze capacități GOVSATCOM din partea statelor membre cu sisteme naționale și capacități spațiale și din partea furnizorilor comerciali de comunicații sau servicii prin satelit, ținând cont de interesele esențiale în materie de securitate ale Uniunii.

([13]) În fapt, GOVSATCOM reprezintă un activ strategic, strâns legat de securitatea națională, utilizat de cele mai multe state membre. Utilizatorii publici tind să favorizeze soluțiile deținute la nivel guvernamental (deținătorii componentei guvernamentale SATCOM includ Franța, Germania, Grecia, Italia, Luxemburg, Spania), soluțiile public-private (cum ar fi Satcom BW în Germania sau GovSat în Luxemburg) sau utilizarea unor furnizori privați acreditați specifici. Componenta GOVSATCOM a fost identificată încă din 2013 (Concluziile Consiliului European din 19-20 decembrie 2013) drept un domeniu promițător, cu posibilitatea unei contribuții tangibile la obiectivele vizând o Uniune Europeană puternică, securizată și reziliență. În prezent, aceasta face parte din strategia spațială pentru Europa [O strategie spațială pentru Europa, COM(2016) 705 final], din planul de acțiune european în domeniul apărării [Planul de acțiune european în domeniul apărării, COM(2016) 950 final] și din strategia globală a Uniunii Europene.

2.7. Programul ar trebui să permită, de asemenea, furnizarea de servicii comerciale de comunicații prin satelit de către sectorul privat. În cadrul evaluării impactului, parteneriatul public-privat a fost evaluat ca fiind cel mai potrivit model de punere în aplicare pentru a asigura faptul că obiectivele Programului ar putea fi atinse. Acesta ar stimula în special inovarea la nivelul tuturor componentelor industriei spațiale europene (mari integratori de sisteme, întreprinderi cu capitalizare medie, IMM-uri și startup-uri).

2.8. Pe măsură ce guvernele, cetățenii și instituțiile UE devin tot mai dependente de conectivitate, nevoile lor necesită soluții cu o securitate mai ridicată, latență scăzută ([14]) și o bandă largă mai mare, de unde și nevoia de a dispune de un acces garantat la soluții reziliente printr-o tehnologie inovatoare și noile tendințe și abordări industriale. Sistemul avut în vedere va fi, astfel, un pionier în domeniul tehnologic, după cum se evidențiază în propunere.

2.9. Pentru a fi eficient din punctul de vedere al costurilor și pentru a capitaliza economiile de scară, Programul ar trebui să optimizeze corelarea dintre oferta și cererea de servicii guvernamentale.

2.10. În fapt, comunicațiile prin satelit oferă o acoperire ubicuă, complementară rețelelor terestre. Acestea sunt tratate din ce în ce mai mult ca un atu strategic, ceea ce evidențiază nevoia tot mai mare la nivel mondial de servicii guvernamentale care să asigure o conectivitate rezilientă, nu numai pentru a sprijini operațiunile lor de securitate, ci și pentru a conecta infrastructurile critice, a facilita interacțiunea electronică transfrontalieră sau transsectorială eficientă și eficace dintre administrațiile publice europene, întreprinderi și cetățeni, a contribui la dezvoltarea unei administrații electronice mai eficace, mai simplificate și mai ușor de utilizat la nivel național, regional și local ([15]) și a gestiona crizele, precum și pentru a sprijini supravegherea frontierelor și supravegherea maritimă.

2.11. Crearea Programului va urma o abordare graduală depunând eforturi pentru calitate. Dezvoltarea și implementarea inițială ar putea începe în 2023, furnizarea serviciilor inițiale și a testării pe orbită a criptografiei cuantice ar putea fi realizate până în 2025 și implementarea deplină a criptografiei cuantice integrate care să permită servicii depline ar putea fi realizată până în 2028. Costul aferent total este estimat la 6 miliarde EUR și finanțarea va proveni din diferite surse ale sectorului public (bugetul UE, contribuții ale statelor membre și ale ESA) și din investițiile sectorului privat. În ceea ce privește finanțarea UE, aceasta nu subminează punerea în aplicare a componentelor spațiale existente ale Regulamentului UE privind spațiul, și anume Galileo și Copernicus.

3. **Observații generale**

3.1. CESE consideră că în lumea digitală de astăzi, conectivitatea spațială este un activ esențial și strategic pentru societățile moderne. Aceasta favorizează puterea economică, poziția de lider în domeniul digital și suveranitatea tehnologică, competitivitatea economică și progresul societal. Atribuindu-le actorilor din domeniul spațial un rol mai proeminent, programul vizează asigurarea unor date și servicii spațiale de înaltă calitate și securizate, care pot genera beneficii socioeconomice pentru cetățenii și întreprinderile Europei, care pot promova securitatea și autonomia UE și pot consolida rolul UE în calitate de lider în sectorul spațial, permițându-i să concureze cu alte economii spațiale de top și cu națiuni emergente cu capacități spațiale. În plus, ea este un important instrument tehnic care permite libertatea de exprimare și libera circulație a ideilor.

3.2. CESE consideră că o conectivitate sigură, accesibilă și la prețuri abordabile nu este doar o condiție prealabilă pentru funcționarea democrației participative, ci și o condiție prealabilă pentru punerea în aplicare rezilientă a drepturilor fundamentale și o oportunitate pentru o mai mare responsabilizare a cetățenilor și a societății civile. Cetățenii europeni se bazează din ce în ce mai mult pe tehnologia, datele și serviciile spațiale. Acest lucru implică, în special, respectarea normelor privind protecția datelor cu caracter personal. În plus, spațiul joacă un rol din ce în ce mai important în creșterea economică, securitatea și ponderea geopolitică a UE. În acest sens, o conectivitate fiabilă și securizată poate fi considerată un bun public pentru guverne și cetățeni.

3.3. CESE încurajează utilizarea unui parteneriat public-privat (PPP) ca model adecvat de punere în aplicare, pentru a garanta că obiectivele programului pot fi urmărite. Implicarea directă a sectorului privat creează un mediu favorabil dezvoltării în continuare a benzii largi de mare viteză și a conectivității neîntrerupte în întreaga Europă. Acest lucru este realizat prin eliminarea zonelor fără acoperire și prin asigurarea coeziunii la nivelul teritoriilor statelor membre, precum și prin asigurarea conectivității în zonele geografice de interes strategic.

([14]) Latența scăzută se referă la o întârziere minimă în prelucrarea datelor informatice printr-o conexiune la rețea. Cu cât timpul de procesare este mai scăzut, cu atât se apropie mai mult accesul în timp real. O conexiune la rețea cu latență mai scăzută este o conexiune cu întârzieri foarte scurte.

([15]) Raport al Comisiei către Parlamentul European și Consiliu. Rezultatele evaluării interimare a programului ISA (soluții de interoperabilitate pentru administrațiile publice europene), 23 septembrie 2019, COM(2019) 615 final.

3.4. Printr-un proces de achiziții publice competitiv, Comisia poate încheia un contract de concesiune pentru a livra soluțiile necesare și a proteja interesele Uniunii și ale statelor membre. Implicare industriei prin astfel de concesiuni ar trebui să permită partenerului privat să completeze infrastructura Programului cu capabilități suplimentare prin propriile investiții suplimentare.

3.5. În această privință, CESE subliniază că rolul sectorului public ar trebui să se reflecte în mod adecvat în viitoarea guvernanță a Programului, cu o atenție specială acordată securității infrastructurii și cu un control atent al costului, al calendarului și al performanței. Comisia va fi managerul de program pentru instituirea și supravegherea concesiunii. Agenției Uniunii Europene pentru Programul spațial i se va încredința furnizarea serviciilor guvernamentale, iar Agenției Spațiale Europene i se va încredința supravegherea activităților de dezvoltare și validare. CESE consideră că IMM-urile sunt, de asemenea, esențiale pentru inovare și pentru ecosistemul din economia emergentă a noului spațiu. Prin urmare, dezvoltarea serviciilor spațiale la nivelul IMM-urilor ar trebui încurajată în mod activ, la fel ca achiziționarea respectivelor servicii de către autoritățile publice și de către sectorul privat deopotrivă. Aceasta ar contribui la crearea de locuri de muncă, la îmbunătățirea competențelor tehnologice și la stimularea competitivității Europei, care sunt tot mai importante pentru tranzițiile duble ale UE către o economie durabilă și digitală. S-ar asigura, de asemenea, o competiție eficientă și transparentă, consolidând autonomia tehnologică a UE, prin cerințe specifice legate de securitate, continuitatea serviciului și fiabilitate.

3.6. CESE consideră că în cadrul procedurilor de achiziții publice, ar trebui elaborate criterii specifice pentru atribuirea contractelor de concesiune, asigurând participarea startup-urilor și a IMM-urilor alături de întregul lanț valoric al concesiunii, stimulând astfel dezvoltarea de tehnologii inovatoare și disruptive. În cazul în care angajarea furnizorilor din afara UE ar putea ridica probleme din punct de vedere strategic și de securitate, ar trebui instituite norme de participare adecvate.

3.7. CESE consideră că IMM-urile ar trebui să fie încurajate să valorifice multiplele instrumente de finanțare aflate la dispoziția UE pentru a revigora ecosistemul spațiului, întrucât acest lucru ar contribui la crearea de locuri de muncă, ar îmbunătăți competențele tehnologice și ar stimula competitivitatea industrială a Europei.

4. **Observații specifice**

4.1. CESE consideră că suveranitatea strategică a UE și a statelor membre se bazează în principal pe autonomia și capabilitatea tehnologică a industriei europene și pe securitatea comunicațiilor prin satelit, în special în contextul tensiunilor geopolitice în creștere. Prin urmare, CESE sprijină ferm inițiativele menite să consolideze suveranitatea industrială și tehnologică a statelor membre ale UE.

4.2. CESE sprijină propunerea și consideră că potențialele sinergii dintre activitățile guvernamentale și activitățile civile comerciale reprezintă o importantă oportunitate din punct de vedere economic și pentru serviciile suplimentare oferite cetățenilor europeni, în contextul unei creșteri, la nivel mondial, a investițiilor publice și private în activitățile spațiale.

4.3. CESE subliniază importanța sprijinirii competitivității și a capacității de inovare a industriilor din sectorului spațial din cadrul Uniunii. Astfel se va contribui într-o mare măsură la asigurarea pentru Europa a accesului spațial autonom și la prețuri abordabile în următorii ani, producând totodată un impact esențial și profund pozitiv asupra competitivității modelelor de exploatare a lansatoarelor europene.

4.4. CESE subliniază că Programul ar trebui să permită operatorilor din domeniul telecomunicațiilor să beneficieze de capacitatea crescută și de serviciile fiabile și securizate. În plus, dimensiunea comercială ar permite serviciilor cu amănuntul să ajungă la mai mulți utilizatori privați din întreaga UE.

4.5. În ceea ce privește guvernanța Programului (capitolul V din propunerea de regulament), este clar că rolurile principale din cadrul Programului vor fi jucate de patru actori principali, și anume Comisia, Agenția Uniunii Europene pentru Programul spațial („agenția”), statele membre și Agenția Spațială Europeană (ESA).

4.6. În această privință, CESE crede cu fermitate că este imperativ să existe o repartizare clară a sarcinilor, a rolurilor și a responsabilităților, alături de o coordonare adecvată între diverși actori, pentru buna funcționare a programului. Prin urmare, o alocare precisă a responsabilităților, pe baza competențelor aferente demonstrate, ar trebui să asigure și executarea eficientă a programului din punctul de vedere al costurilor și al termenelor-limită. Gestionarea eficientă a traficului spațial este, de asemenea, esențială pentru îmbunătățirea siguranței, având în vedere cantitatea tot mai mare de deșeuri din spațiu.

4.7. CESE subliniază că securitatea cibernetică a infrastructurilor terestre și spațiale reprezintă elementul esențial pentru a asigura exploatarea și reziliența sistemelor.

4.8. CESE consideră că pentru a asigura competitivitatea industriei spațiale europene, Programul ar trebui să contribuie la dezvoltarea unor competențe avansate în domenii legate de spațiu și ar trebui să sprijine activitățile de educație și de formare, promovând egalitatea de șanse, egalitatea de gen și capacitarea femeilor, pentru a realiza deplinul potențial al cetățenilor Uniunii în acest domeniu.

4.9. CESE subliniază că instituirea și modernizarea infrastructurilor pot implica mulți actori industriali din mai multe țări, a căror activitate trebuie să fie coordonată în mod eficient pentru a dezvolta sisteme care să fie fiabile și complet integrate, cu o trimitere specială la securitate și la securitatea cibernetică.

Bruxelles, 24 iunie 2022.

Președintele
Comisiei consultative pentru mutații industriale
Pietro Francesco DE LOTTO